

VÄSTERVIKS KOMMUN

FÖRFATTNINGSSAMLING

ALKOHOL- OCH DROGPOLITISKT PROGRAM FÖR VÄSTERVIKS KOMMUN

**FASTSTÄLLT AV KOMMUNFULLMÄKTIGE 2003-09-25, § 164,
REVIDERAT 2008-06-23, § 110**

Västerviks alkohol- och drogpolitiska mål

- att sträva efter att kraftigt minska den totala alkoholkonsumtionen i kommunen
- att lagstiftningen kring droger följs
- att koncentrera insatserna på ett förebyggande arbete för barn och ungdomar
- att skjuta upp alkoholdebuten för ungdomar till 18 år i linje med lagen
- att utöka och effektivisera samverkan mellan olika förvaltningar i det drogförebyggande arbetet
- att föräldrar och andra vuxna bör uppträda som föredömen för ungdomarna

Programmet ska ses som en förstärkning och en utveckling av det pågående alkohol- och drogförebyggande arbetet som bedrivs i kommunen. Framförallt ska programmet syfta till att vägleda och samordna förvaltningarnas, sjukvårdens och polisens samarbete med föräldrarna.

Detta genomförs genom att

- föräldrar
- barn- och utbildningsförvaltningen
- kultur- och fritidsförvaltningen
- socialtjänsten
- polisen
- sjukvården och primärvården

tar ett gemensamt ansvar för att programmet följs.

Revidering

Revidering genomförs vart tredje år med början 2010 och uppföljning varje år med början december 2008.

Kommunchefens ansvar

Kommunchefen är ansvarig för programmets uppföljning och utvärdering. Politiker och tjänstemän delges utvärderingen varje år.

Föräldrarnas insatser

Föräldrarna har den största betydelsen för sina barns utveckling. Det är i föräldrarnas närhet som attityder och värderingar grundläggs. En god relation mellan barn och föräldrar i en socialt trygg miljö ger barnen den bästa motståndskraften mot drogmissbruk i framtiden. Det är aldrig för sent att påverka sina barn men ju tidigare goda attityder och värderingar förankras desto starkare blir resultatet. Föräldrar med svårigheter att stödja sina barn, ska veta till vem de kan vända sig för att få råd och stöd.

Förebyggande och främjande insatser som varje förälder kan göra utöver att ha en god relation till sitt barn/ungdom är att

- samtala med sina barn om normer och värderingar
- motverka att ens barn börjar röka, eftersom rökning ofta är en ingång till alkohol- och annan droganvändning
- veta var son tonåring befinner sig
- delta i föräldravandringar på vanligtvis fredagskvällar
- diskutera drogförebyggande frågor på föräldramöten, som klassombuden tar ansvar för
- att uppträda som föredöme för barnen och därmed medverka till att alkoholdebuten skjuts upp
- delta i erbjudna föräldrastödkurser för att tillsammans med andra föräldrar utveckla sitt föräldraskap

Föräldrar till barn och ungdomar i Västerviks kommun kan på detta sätt bidra till att nå handlingsprogrammets mål.

Barn- och utbildningsförvaltningens insatser

Ett av de läroplansmål eleverna ska ha uppnått när de lämnar grundskolan respektive gymnasieskolan är att "ha kunskaper om förutsättningarna för en god hälsa". Väsentligt är enligt läroplanen elevens "förståelse för de egna levnadsvanornas betydelse för hälsan".

Rökning, alkohol och övriga droger är faktorer som på ett betydande sätt kan påverka hälsan negativt. Det är därför av stor vikt att eleverna i undervisningen kan reflektera över de egna levnadsvanorna, deras betydelse för den egna hälsan, självkänslan och relationer till andra. Elevernas levnadsvanor formas både inom skolan och på fritiden. Varje skola ska därför ha sådana kontakter med föräldrar, lokala företrädare för socialförvaltning, kultur- och fritidsförvaltning samt polis så att skolan effektivt kan utveckla en samsyn om principiella frågor och på ett effektivt sätt medverka till stöd för

enskilda barn och ungdomar. Skolan ska i sitt drogförebyggande arbete eftersträva samverkan med elevernas föräldrar.

Mål

- Andelen elever i skolår 9, som aldrig använder alkohol och droger ska vara 100 %.
- Andelen rök- och tobaksfria elever i skolår 9 ska under de närmaste två åren öka till minst 90 %.

Målen ska uppnås genom att:

- utveckla och erbjuda forskningsbaserade metoder i föräldrastöd över hela kommunen
- kompetensutveckling erbjuds personalen med syfte att ta del av och omsätta senare forskning och forskningsbaserade metoder för undervisning
- sprida de verksamma metoder, som skolorna finner effektiva till andra skolor inom kommunen
- grundskolorna och gymnasieskolan i sitt dagliga arbete uppvisar ett hälsofrämjande arbete i enlighet med läroplanens uppdrag (Härvid skall insatserna mot tobak-, alkohol- och övrig droganvändning kunna identifieras.)
- levnadsvaneenkäterna för årskurs 9 och åk två på gymnasiet genomförs vartannat år (Resultatet sammanställs av barn- och utbildningsförvaltningen. Därefter delges dessa de enskilda skolorna samt politiker, kommunstyrelse, polis, hälso- och sjukvård som underlag för åtgärder utöver det grundläggande arbetet.)
- skolan inbjuder föräldrarna, vid föräldramöten eller på andra sätt, till att delta i arbetet med att minska tobaks-, alkohol- och övrig droganvändning hos ungdomarna (Resurspersoner vid dessa föräldramöten är skolledare, elevvårdspersonal och representanter från polis, kultur- och fritids- samt socialförvaltningen.)
- föräldravandringar organiseras och är så flexibla att de kan anpassas till kvällar då behovet är stort
- gymnasiet och högstadierna fortsätter med skilda skolavslutningar, gäller inte gymnasiets avgångsklasser (studentexamen)
- skoldanser anordnas företrädesvis dag före skolfri dag
- begreppet "skoldans", i skolans regi, endast får användas, där alkohollagstiftningen följs
- varje skola/gymnasieprogram arbetar för att minska alkohol- och droganvändningen bland elever

Information om det alkohol- och drogpolitiska programmet ges till föräldrarna i god tid före högstadiestarten.

Rektor

Respektive rektor har ansvar för sin skola/gymnasieprogramms förebyggande arbete. I detta ingår att personalen väl känner till och får tillfälle att reflektera över det alkohol- och drogpolitiska programmet. Rektor är även ansvarig för

att ett nätverk finns med kultur- och fritidsförvaltning, socialförvaltning samt polisen.

Barn- och utbildningschefen

Barn- och utbildningschefen har ett övergripande ansvar för att det alkohol- och drogpolitiska programmet följs inom barn- och utbildningsförvaltningen.

Kultur- och fritidsförvaltningens insatser

Kultur- och fritidsförvaltningen har ett aktivt förhållningssätt mot alkohol- och drogkonsumtion vid alla direkta och indirekta arrangemang.

Kultur- och fritidsförvaltningen arbetar dagligen med diverse kultur-, fritids- och idrottsfrågor med en bred inriktning på förebyggande arbete för hela barn- och ungdomsgruppen. Förvaltningen förfogar över ett flertal lokaler där en mycket stor och omfattande verksamhet bedrivs av såväl fritidsförvaltningen som många ideella föreningar.

Stödjer och bedriver drogfri verksamhet

Kultur- och fritidsförvaltningen stödjer föreningar och organisationer med föreningsbidrag och service. Det är därför viktigt att föreningarna kvalitets-säkrar sina verksamheter så att barn och ungdomar inte kommer att möta droger såsom rökning, snus och alkoholserving inom föreningslivet. Detta kan ske genom ständigt återkommande utbildningsinsatser med till exempel SISU- idrottsutbildarnas kursutbud.

Fritidsgårdarnas inriktningsmål är att bedriva en seriös och drogfri verksamhet för barn och ungdomar. Inom fritidsgårdsverksamheten kommer fyra fritidsledare att genomgå en instruktörsutbildning kring livskunskap. De kan sedan handleda andra fritidsledare inom området.

Fritidsgårdarnas inriktningsmål och samarbete

- Vara en öppen och drogfri mötesplats för besökare med olika kulturell bakgrund och olika livsstilar.
- Samarbeta med fältassistenter/socialtjänst, polis, skola, föräldrar och föreningar för att skapa trygga och stödjande nätverk för och runt ungdomar.
- Genom en allsidig programverksamhet också ge utrymme för olika kultur-evenemang.

Indikatorer

- Totalt antal registrerade fritidsgårdsbesökare och genomförda aktiviteter ska redovisas
- Antalet kvällsöppna fredagar och timmar ska redovisas*

* redovisas i samband med årsbokslutet till alkoholsamordnaren

Arrangemang

Fritidsgårdarna arrangerar regelbundet disco, föreställningar m m som ligger i tiden såväl kvällar som vid olika "riskdagar/helger". Större arrangemang med hög attraktionskraft anordnas drogria för barn och ungdomar kring valborgsmässafton på olika platser i kommunen. Flera fritidsgårdar, Mötesplats Congero, Musik- och kulturskolan och studieförbund ger idag möjligheter för lokala band att utöva sin musik. Konserter för lokala band ordnas även under sommaren på stadsparkens scen med ett flertal ungdomsaktörer.

Mejeriet

Ungdoms- och kulturhus kommer att inrymma en rad olika ungdomsaktiviteter och möjliggöra ett utvecklat samarbete med barn- och ungdomsförvaltningen, socialförvaltningen samt föreningslivet. I Mejeriet kommer fritidsgård, kulturskola, studieförbund, ungdomsmottagning och ett flertal föreningar att husera. Nya arbetssätt och inriktningar kommer att vara möjliga inom ramen för Mejeriet i det förebyggande arbetet med goda uppväxtvillkor för barn och ungdomar. Lokalerna beräknas vara färdigställda till årsskiftet 2008/2009. Trolig inflyttning första kvartalet 2009.

Kultur- och fritidschefen

Kultur- och fritidschefen har ett övergripande ansvar för att det alkohol- och drogpolitiska programmet följs inom kultur- och fritidsförvaltningen.

Socialförvaltningens insatser

Socialtjänsten har ett ansvar för att de personer, som behöver stöd och hjälp ska erbjudas detta. Det innebär inte att ansvaret enbart vilar på kommunen utan även på andra huvudmän och framförallt föräldrarna. Socialtjänsten är en resurs som ska stödja och hjälpa barn, ungdomar och deras föräldrar. Socialtjänsten ska samarbeta tillsammans med barn- och utbildnings- och kultur- och fritidsförvaltningen samt polisen.

Fältassistenter

- Socialförvaltningen har anställt två fältassistenter. Deras roll är viktig eftersom de kan både ungdoms- och vuxenvärden. De ska ges möjlighet att få ungdomarnas förtroende. De kan ge kunskap och erfarenhet till ansvariga förvaltningar och måste ses som resurspersoner i det drogforebyggande arbetet.

Individ- och familjeomsorgen

- Inriktningen mot unga ska utvecklas under perioden.
- Hit kan man vända sig vid missbruksproblem och få hjälp med stödkontakt i öppenvård och stödboende. Vid enheten kan man även erbjuda medicinsk behandling och förebyggande behandling till återfall. Individ- och familjeomsorgens personal ger även stöd och hjälp till anhöriga åt missbrukare.

Missbrukande föräldrar

- Barn till missbrukande föräldrar bör identifieras och uppmärksammas för att kunna få hjälp och skydd. En verksamhet för "Barn i missbrukarfamiljer (BIM)" finns och bör utvecklas.

Socialchefen

Socialchefen har ett övergripande ansvar för att det alkohol- och drogpolitiska programmet följs inom socialtjänsten.

Ungdomsmottagningar

Ungdomsmottagningen är en samverkansorganisation mellan kommun och landsting med syfte att ge ungdomarna en lättillgänglig mottagning, vars bemanning utgörs av en dryg heltidstjänst fördelat på fem personer. Mottagningen ansvarar för preventivmedel, sexuellt överförbara sjukdomar, stöd, sex- och samlevnadsrådgivning bl a åt ungdomar upp till 23 respektive 25 år.

- Vid varje enskilt besök, där anledningen till besöket kan ha beröring till alkoholintag kommer en diskussion om alkoholens effekter att diskuteras.

Miljö- och byggnadsförvaltningens insatser

Serveringstillstånd

Miljö- och byggnadsnämnden handlägger serveringsärenden i Västerviks kommun. Målet för miljö- och byggnadsnämnden är att skapa förutsättningar för en återhållsam alkoholkonsumtion och stimulera till god restaurangkultur och i enlighet med detta har miljö- och byggnadsnämnden antagit Policy & Riktlinjer för alkoholserveringstillstånd.

Syftet med Policy & Riktlinjer är att uttrycka den politiska viljeinriktningen när det gäller tillståndsgivning och tillsyn vid alkoholservering. Det ligger ett samhällsintresse i att det finns restauranger där människor kan äta, dricka och umgås såväl till vardags som till fest. Dessa restauranger skall dock sköta sin alkoholservering på ett ansvarsfullt sätt för att undvika överservering, servering till underåriga och servering som kan leda till brister i ordning och nykterhet samt andra olägenheter. Med Policy & Riktlinjer avses att förtydliga de krav som ställs från lagstiftare samt införa riktlinjer från miljö- och byggnadsnämnden. Policy & Riktlinjer för alkoholserveringstillstånd är även vägledande för ställningstagande vid återkallelse av tillstånd eller vid beslut om varning.

Ansökan om serveringstillstånd prövas enligt alkohollagen. Bestämmelserna i sekretesslagen och förvaltningslagen gäller. Vid nyetablering eller utökad serveringstid kan prövotid på serveringstillståndet ges. Detta för att möjliggöra insamlandet av ett bredare underlag för bedömning av riskerna för olägenheter. 7 kap 7 § Alkhl "Serveringstillstånd får meddelas endast den som visar att han med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden och omständigheter i övrigt är lämplig att utöva verksamheten.

Sökanden ska också visa att serveringsstället uppfyller kraven i 8 §. Vid tillståndsprovning skall särskild hänsyn tas till om sökanden är laglydig och benägen att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna”.

Servering av alkoholdrycker är en socialt ansvarsfull uppgift. För att få tillstånd till sådan servering måste därför sökanden uppfylla högt ställda krav på lämplighet. Den sökande skall visa att han/hon är lämplig att bedriva alkoholservering och att serveringsstället uppfyller kraven i 7 kap 8 § alkohollagen. Lämplighetsprovningen omfattar två delar, dels kunskaper i alkohollagstiftningen, dels den personliga vandeln. Kunskaperna om alkohollagstiftningen skall vara dokumenterade. När det gäller uppgifter om tidigare ekonomisk skötsamhet är kravet att sökanden skall ha fullgjort sina skyldigheter mot det allmänna. Uppfylls inte kraven på personlig lämplighet kan detta medföra avslag på ansökan.

Kommunens mål är att alla restauratörer och restaurangpersonal skall utöver lagstadgade utbildningskrav, ha genomgått utbildning i ansvarsfull alkoholservering. Kommunen har enligt alkohollagen ansvar för tillsynen. Tillsynen kan indelas i sk inre och yttre tillsyn. Kommunens ambition är att genom ett väl fungerande tillsynssystem förhindra att alkoholpolitiska olägenheter uppstår i samband med utskänkning av alkohol. Om en tillståndshavare i sin restaurangverksamhet, eller anställda i denna verksamhet, fälls till ansvar för olaga diskriminering kan det innebära att serveringstillståndet återkallas.

Vid frågor avseende handläggning eller serveringstillstånd i övrigt kontakta miljö- och byggnadskontorets alkoholhandläggare.

Miljö- och byggnadschefen

Miljö- och byggnadschefen är ansvarig för serveringstillstånden.

Hälso- och sjukvårdens insatser

Hälso- och sjukvårdslagen betonar att vården på ett offensivt sätt ska förebygga alkoholskador. Hälso- och sjukvården ska även medverka till att en samverkan sker på bred front.

Sjukhusanslutna hälso- och sjukvården

Primärvården

Mödrahälsovården (MHV)

Här ges muntlig information vid graviditetstest.

- Ett hälsosamtal i graviditetsvecka 6-8 med inriktning på levnadsvanor.
- En auditenkät med avseende på alkoholvanor genomförs innan graviditeten är känd i omgivningen för att motivera till en alkoholfri graviditet för att förebygga skador under fosterutvecklingen.
- De med riskbruk remitteras omgående vidare.

Det finns idag inom mödrahälsovården mycket god kunskap om tobak, alkohol och drogers påverkan på fostret.

Barn- och ungdomsmedicinska kliniken

Barnhälsovården (BHV)

Tobaks, alkohols och drogers mycket negativa påverkan tas upp muntligt vid besök på barnavårdscentraler individuellt och eller i grupp och vid hembesök. Vikten av kommunikation mellan det redan nyfödda barnet och föräldrarna är mycket viktig och den störs redan vid måttliga mängder av alkoholintag.

- En mer riktad verksamhet med avseende på alkoholförebyggande arbete är under utveckling.

Barnkliniken

Alla barn och ungdomar, som under alkohol- eller drogpåverkan besöker klinik i Västervik, skall anmälas till socialförvaltningen enligt socialtjänstlagens 14 kap 1 § . Samtidigt ska dessa barn med föräldrar remitteras till BUP (barn- och ungdomspsykiatriska mottagningen). Detta förhållnings-sätt medger inga undantag.

Övriga sjukhusmottagningar

En del i det arbete som inletts på Västerviks sjukhus har sitt ursprung i det hälsofrämjande sjukhuset. Som ett led i detta arbete kommer sjukhuset att ta fram en lämplig metod för att fånga upp riskbrukare i sin verksamhet. Vidare kommer ett arbete att inledas där målet är att höja kompetensen inom riskbruk och motiverande samtal bland personalen på sjukhuset.

Polisens insatser

Polisen har en mycket viktig roll i alkohol- och drogförebyggande arbete och har därför följande handlingsprogram:

- minst 50 % av polisens arbete ska vara förlagt utanför polisinstitutionerna
- bedriva kampanjer
- stoppa langningen av alkohol
- stoppa den illegala alkoholförsäljningen
- nolltolerans för rusdrycksförtäring på allmän plats enligt lokala ordningsstadgan
- stoppa ölförsäljning till minderåriga inom dagligvaruhandeln
- genomföra åtgärder mot hembränningen

Insatser ska göras mot berusade och drogpåverkade vuxna och ungdomar. Polisen ska tillämpa enligt lagen relevanta tvångsmedel i sitt arbete mot alkohol- och drogpåverkade personer och i synnerhet mot ungdomar, samt kontakta ungdomarnas föräldrar.

Uppföljning av brott mot alkohollagen

- Antalet LOB-fall (lagen om omhändertagande av berusade personer) mäts varje år och delas upp i ålderskategorier.

- Antalet trafikonykterhetsbrott och antalet polisanmälda misshandelsbrott mäts varje år.
- Vid upptäckt av missbrukande föräldrar med barn ska detta omgående anmälas till socialförvaltningen.
- Polisen ska fortlöpande kontrollera nöjesställen med serveringstillstånd med civilklädda såväl som uniformerad polis.
- Polisen ska ingå i nätverksarbetet kring barn och ungdomar tillsammans med kultur- och fritids-, barn- och utbildnings- samt socialförvaltningen.

Nöjesställen

Polisen ska i största möjliga utsträckning vara på plats vid stängning av nöjesställen nattetid. Större nöjesarrangemang ska bevakas med en hög bemanning.

Polisområdeschefen

Polisområdeschefen är ansvarig för att det alkohol- och drogpolitiska programmet följs inom polisen.

Lagstiftning

Alkohollagen

Alkohollagen från 1995 innebär att tillståndsprövning av alkoholförsäljning på restaurang ska göras av kommunen, liksom tillsyn och återkallelse av tillstånd. Alkohollagen är en skyddslag, som innebär att skydd är viktigare än näringspolitisk hänsyn. Västerviks kommuns alkoholpolitiska riktlinjer för serveringstillstånd antogs av miljö- och byggnadsnämnden sommaren 2007. Riktlinjerna skyddar speciellt barn och ungdomar.

Socialtjänstlagen

1 kap, 2 §, säger om barnperspektivet: När åtgärder rör barn skall det särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Med barn avses varje människa under 18 år.

3 kap, 4 §, säger om uppsökande verksamhet: Socialnämnden skall i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och erbjuda grupper och enskilda sin hjälp. När det är lämpligt skall nämnden härvid samverka med andra samhällsorgan och med andra organisationer och andra föreningar.

Narkotikastrafflagen

1 § Den som olovligen

1 överlåter narkotika,

2 framställer narkotika som är avsedd för missbruk,

3 förvärvar narkotika i överlåtelsesyfte,

4 anskaffar, bearbetar, förpackar, transporterar, förvarar eller tar annan sådan befattning med narkotika som inte är avsedd för eget bruk,

5 bjuder ut narkotika till försäljning, förvarar eller befordrar vederlag för narkotika, förmedlar kontakter mellan säljare och köpare eller företar någon annan sådan åtgärd, om förfarandet är ägnat att främja narkotikahandel, eller

6 innehar, brukar eller tar annan befattning med narkotika döms, om gärningen sker uppsåtligt, för narkotikabrott till fängelse i högst tre år.

2 § Är brott som avses i 1 § första stycket med hänsyn till arten och mängden narkotika, samt övriga omständigheter att anse som ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

3 § Är brott som avses i 1 § första stycket att anse som grovt, skall för grovt narkotikabrott dömas till fängelse, lägst två år och högst tio år.

Bakgrund

Genom Sveriges medlemskap i EU har den EU:s alkoholpolitik förstärkts. Tillverkningsmonopolet har tagits bort. Systembolagets framtid är än mer säker idag än för några år sedan. Införselreglerna har ändrats så att större kvantiteter alkohol får föras in i Sverige än tidigare. Tillstånd för folkölsförsäljning har tagits bort, numera krävs endast en godkänd livsmedelslokal för att sälja folköl. Skyddet mot införsel av narkotika har försvagats. För att på något sätt kompensera ovanstående har statsmakterna via folkhälsoinstitutet uppmanat kommunerna att arbeta fram tydliga alkohol- och drogpolitiska handlingsprogram. Programmet ska ses som en förstärkning och en utveckling av det pågående alkohol- och drogförebyggande arbetet som bedrivs i kommunen. Framförallt ska programmet syfta till att vägleda och samordna förvaltningarnas, sjukvårdens och polisens samarbete med föräldrarna.

Arbetsgrupp för programmet

I revideringen av detta program har följande personer deltagit:

Jörgen Olsson, socialförvaltningens chef

Lars Danielsson, kultur- och fritidsförvaltningens chef

Kjell Fernandi, barn- och utbildningskontorets bitr chef

Projektgrupp för "I Västervik dricker vi mindre":

Britt Eklind, primärvården

Anna Hertin, primärvården

Klas Werme, operativ chef polisen

Tommy Larsson, IFO-chef socialförvaltningen

Anders Strömbäck, idrottshalls- och simhallsföreståndare

Staffan Erlandsson, gymnasiechef

Leif Svensson, folkhälsosamordnare och skrivare av programmet

Styrgruppen för barn- och ungdomsfrågor har utgjort Projektledningsgrupp för arbetet.